

Biblioteka Polska im. Ignacego Domeyki w Buenos Aires

Trochę historii

Inicjatywa utworzenia Biblioteki Polskiej w Buenos Aires zrodziła się w 1960 r. Polacy zamieszkali w Argentynie postanowili uczcić 1000-lecie Państwa Polskiego ufundowaniem trwałego pomnika nauki i kultury polskiej, jakim miała być Biblioteka Polska im. I. Domeyki. Założono, że placówka obok funkcji biblioteki będzie także pełnić rolę Instytutu Polskiego promującego kulturę polską w Argentynie i całej Ameryce Południowej.

Powstał Komitet Organizacyjny Biblioteki w składzie: Natalia Dąbrowska, Tadeusz Dąbrowski, Waleria Fuksa, Zdzisław Gałaczyński, Maria Szumowska, Wiktor Ostrowski, Stanisław Szwejs, Tadeusz Tabaczyński, Włodzimierz Woysław. Utworzono fundusz biblioteczny, na który wpłacano dobrowolne kwoty od członków założycieli i wszystkich wstępujących do Towarzystwa "Biblioteka Polska". W dniu 3 maja 1960 skierowano apel do społeczeństwa polskiego informujący o podjętej inicjatywie, w którym proszono także o finansowe wsparcie przedsięwzięcia. W apelu czytamy : *Uczcijmy zbliżające się Milenium Państwa Polskiego ufundowaniem i założeniem Instytucji - Polskiej Biblioteki im. I. Domeyki, która swoją działalnością obejmie kraje Ameryki Południowej. Będzie to niezatarty ślad naszego tutaj pobytu i trwały pomnik nauki i kultury polskiej. (...) Projektowana Biblioteka Polska, gromadząc zbiory polskie lub Polski dotyczące, będzie źródłem wiedzy o Polsce, warsztatem pracy dla ludzi nauki i wszystkich tych, którzy pragnęliby zapoznać się z polską kulturą...*^[1]

W dniu 4 czerwca 1960 r. odbyło się walne zebranie powołujące do życia Towarzystwo Biblioteka Polska im. Ignacego Domeyki (pierwsza nazwa Biblioteki). Prezesem został Jeremi Stempowski, który pełnił tę funkcję przez 17 lat, do końca swego życia. Na liście członków założycieli figurowało wiele nazwisk Polaków działających na całym świecie m.in. Aleksander Janta (pisarz z Nowego Jorku), Witold Małcużyński, Józefa Radzymińska. Inicjatywa cieszyła się wielką sympatią dyrektora Biblioteki Narodowej w Buenos Aires, znanego pisarza argentyńskiego Jorge Luisa Borges'a.

Pierwsze lata działalności to okres rozwoju Biblioteki i gromadzenia księgozbioru. Zbiory tworzyły głównie dary wpływające z Paryża, Raperswilu, prywatnych kolekcji. Prezes J. Stempowski i inni działacze nawiązywali kontakty z bibliotekami na całym świecie. Niskie składki członkowskie nie pozwalały na systematyczne dokupowanie nowości, ale po nawiązaniu kontaktów z wydawnictwami w Polsce sytuacja znacznie się poprawiła. W pierwszym okresie biblioteka nie posiadała własnej siedziby i często była zmuszona do zmiany wynajmowanych lokali. Komplikowało to systematyzowanie i katalogowanie zbiorów. W 1964 r. postanowiono dobudować pawilon na terenie posesji Związku Polaków w Argentynie, przy ul Serrano 2076 (obecnie nazwa ulicy brzmi Jorge Luis Borges). Było to możliwe dzięki zapisowi śp. inż. Jana Kadenacego (600 tys. peso) oraz darom na ten cel członków i sympatyków biblioteki. Biblioteka otrzymała swoją sta siedzibę, gdzie mieści się do dnia dzisiejszego. Po przeprowadzce rozpoczęto porządkowanie i katalogowanie zbiorów. Należy podkreślić, że wszystkie prace biblioteczne były wykonywane przez grupę wolontariuszy poświęcających Bibliotece każdą wolną chwilę.

Równoległe z gromadzeniem i systematyzowaniem zbiorów rozpoczęto działalność kulturalno-naukową, organizując spotkania literackie, odczyty, wieczory teatralne. Pomimo trudności wynikających z niewielkich środków finansowych i braku stałego opłacanego

personelu bibliotecznego udało się grupie entuzjastów zorganizować na kontynencie południowoamerykańskim największą polską księżnicę, która przetrwała do dnia dzisiejszego.

Czytelnia Biblioteki , 2003 r.

Organizacja Biblioteki

Obecnie Biblioteka Polska im. I. Domeyki działa jako sekcja Związku Polaków w Argentynie. Nadzór nad funkcjonowaniem placówki sprawuje Zarząd Biblioteki wyłaniany corocznie przez Walne Zgromadzenie członków. Ten sam skład Zarządu może być wybierany wielokrotnie.

Zarząd biblioteki tworzą obecnie:

Przewodnicząca

- Marta Bryszewska

Sekretarz

- Henryk Mittelstadt

Skarbnik

- Carlos Campanella

Członkowie

- Irena Nawrot

- Urszula Oleksy

- Henryk Kozłowski

Podstawowym źródłem finansowania działalności biblioteki są wpływy ze składek członków i miłośników biblioteki, dary osób prywatnych głównie ze środowiska Polonii Argentyńskiej, część honorarium nauczycielek za naukę języka polskiego oraz od 2005 r. wpływy ze Stowarzyszenia Wspólnota Polska przeznaczone na remont i modernizację Biblioteki. Księgozbiór jest uzupełniany głównie z darów Instytucji Polskich (BN, Fundacja SEMPER POLONIA, Instytut Adama Mickiewicza w Warszawie, Muzeum Literatury w Warszawie) i osób prywatnych.

W bibliotece pracują wolontariusze niepobierający za swą pracę wynagrodzenia. Poświęcają wiele czasu zarówno na pracę z czytelnikiem, jak i na prace związane z księgozbiorem: inwentaryzowanie, katalogowanie, porządkowanie. Czynnie włączają się we wszystkie akcje kulturalno-oświatowe organizowane przez Bibliotekę i Związek Polaków. Bez ich zaangażowania, bardzo często także finansowego, działalność placówki byłaby niemożliwa. Biblioteka jest czynna 2 razy w tygodniu po 3 godziny.

Zbiory Biblioteki

Zbiory biblioteki tworzą:

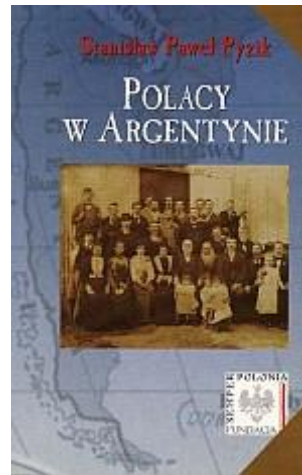
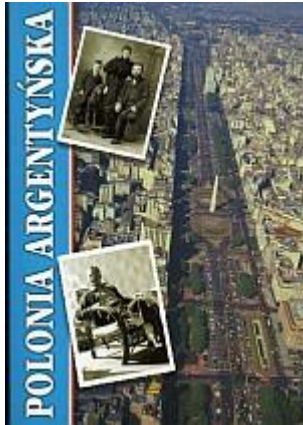
- **książki - 22 tys. jednostek inwentarzowych** (literatura polska i polonika, wiele dzieł klasyki polskiej, mapy, słowniki, encyklopedie),
- **czasopisma** (cenny zbiór roczników pism polonijnych wydawanych w Argentynie od 1920 r.),
- **dokumenty życia społecznego Polonii w Argentynie** (bogaty zbiór fotografii, negatywów, archiwa stowarzyszeń polskich, listy i inne dokumenty),
- **wideoteka** (zbiór ok. 300 filmów).

Działalność Biblioteki

Biblioteka jest jedyną tego typu polską placówką kulturalno-naukową na terenie Ameryki Południowej. Jej rola na kontynencie jest trudna do przecenienia. Na przestrzeni ponad 40 lat działalności pełniła wiele ról: od wypożyczalni literatury polskiej, poprzez funkcje ośrodka informacji do placówki naukowo-badawczej. Pomimo wielu problemów, jest organizacją wiecznie żywą, aktywnie reagującą na zmiany zachodzące w otoczeniu i środowisku na rzecz którego pracuje. Jej rola się nie zmienia, a jedynie poszerza. Wiąże się to ze zmieniającymi się wymaganiami czytelników. Coraz mniej jest czytelników mówiących po polsku i szukających literatury polskojęzycznej. Większość młodego pokolenia Polaków nie zna języka swoich dziadków i rodziców. Do Biblioteki przychodzą Argentyńczycy poszukujący informacji na tematy polskie. Wielu Argentyńczyków polskiego pochodzenia chce się czegoś dowiedzieć o kraju swoich przodków. Stawia to przed Biblioteką nowe zadania. Obok tradycyjnych funkcji bibliotecznych jest również Ośrodkiem Informacji i Promocji Kultury Polskiej, a także placówką dydaktyczną zajmującą się nauką języka polskiego.

Główne zadania biblioteki to:

- gromadzenie, opracowanie i udostępnianie literatury polskiej i poloników; Biblioteka gromadzi klasykę literatury polskiej, uzupełnianą o polską literaturę współczesną;
- gromadzenie, opracowanie i udostępnianie dokumentów z życia społecznego Polonii Argentyńskiej i Krajów Ameryki Południowej, tworzenie warsztatu naukowego dla badaczy zajmujących się Polonią i przejawami kultury polskiej na kontynencie południowoamerykańskim (jest to jedyny tego typu zbiór dokumentów). Na podstawie materiałów zgromadzonych w Bibliotece wydano kilka publikacji w kraju i za granicą, m.in. książkę pt. *Polonia Argentyńska w Piśmiennictwie Polskim* (Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa 2004), której współautorem jest obecna prezes, Marta Bryszewska, oraz polska wersja książki autorstwa Stanisława Pyzika *Polacy w Argentynie* (Fundacja SEMPER POLONIA, Warszawa 2004);

Książki wydane w Polsce na podstawie materiałów udostępnianych przez Bibliotekę

- pełnienie funkcji Ośrodka Informacji Naukowej i Kulturalnej nt. Polski. Zbieranie, systematyzowanie i aktualizowanie informacji z dziedzin: kultury, nauki, ekonomii Polski. Służenie pomocą wszystkim zainteresowanym informacjami na temat Polski;
- nauczanie języka polskiego. Inicjatywa powstała ponad 15 lat temu. Wieloletnia prezes Biblioteki Polskiej, Irena Nawrot, bibliotekarz z wykształcenia, zaczęła organizować kursy nauki języka polskiego dla dorosłych. Kursy są prowadzone bez przerwy przez jedną lub dwie nauczycielki w zależności od liczby zainteresowanych. W 1995 r. uczestnicy kursów języka polskiego dla uczczenia obchodów 35-lecia Biblioteki utworzyli kółko literacko-teatralne „Metafora” przygotowujące wieczory poezji i spektakle teatralne w języku polskim i hiszpańskim. Wspólne czytanie polskich autorów sprawia im wiele przyjemności. Przygotowane przez członków „Metafory” przedstawienia cieszą się dużym zainteresowaniem środowiska polonijnego oraz Argentyńczyków. Działalność „Metafory” czasami zamiera, aby za chwilę „zmartwychwstać”. Prezentowani są wyłącznie polscy autorzy, czasami samodzielnie tłumaczeni przez uczestników na język hiszpański. Ostatnio z okazji Tygodnia Kultury Polskiej w Argentynie w czerwcu 2006 r. przetłumaczono 16 tekstów literatury polskiej dla dzieci, głównie wierszy, które były inspiracją dla małych artystów plastyków prezentujących swoją twórczość na wystawie rysunków dziecięcych;

Nawrot

Farrango, 1999 r. Grupa literacka „Metafora”, z prawej Pani Irena

- promocja Polski na terenie Argentyny i Ameryki Południowej poprzez współpracę ze wszystkimi organizacjami polonijnymi i uczestnictwo w organizowaniu imprez kulturalno światowych m.in. wystawy *El Enigma de Gombrowicz w Buenos Aires* w maju 2004 r., i wystawy Historii Emigracji Polskiej *De Polonia a Nuestra Tierra* w Buenos Aires w maju 2005

r. W czerwcu 2006 r. w ramach Tygodnia Kultury Polskiej współudział w organizacji wystawy *Wycinanki* w Instytucie Antropologicznym w Buenos Aires.

Wystawa o Historii emigracji polskiej w Argentynie, maj 2005 r.

Katalog wystawy „Wycinanki”, czerwiec 2006 r.

Pożar Biblioteki

Marta Bryszewska na tle spalonego pomieszczenia bibliotecznego

W styczniu 2005 r. na skutek spięcia elektrycznego wybuchł pożar w pomieszczeniach księgarni przylegającej do Biblioteki. Jednak duch Ignacego Domeyki czuwał nad Biblioteką. Na szczęście spłonęło jedynie pomieszczenie magazynowo-gospodarcze, w którym trzymano

zbędne dublety i kilka nie rozpakowanych jeszcze paczek od różnych darczyńców. Z podstawowej kolekcji biblioteki nie spalił się żaden egzemplarz. Straty, jakie Biblioteka poniosła to głównie zanieczyszczenie księgozbioru dymem i sadzą, zawilgocenia na skutek kontaktu z wodą użytą do gaszenia pożaru oraz zniszczenie pomieszczeń, które nadawały się do kapitalnego remontu. Był to w 45-letniej historii Biblioteki najtrudniejszy moment - bez wsparcia z zewnątrz trudno byłoby odbudowywać ją ze zniszczeń. Rozpoczęto ratowanie zbiorów. Do akcji włączyło się wiele osób i organizacji. Stowarzyszenie Wspólnota Polska dała pieniądze na odbudowę pomieszczeń. Z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przyjechała na miesiąc do Buenos Aires dr Halina Rosa, kierownik Zakładu Konserwacji Papieru i Skóry, której towarzyszyły 4 studentki, aby w ramach wakacyjnych praktyk pomagać w odrestaurowywaniu najcenniejszych zbiorów Biblioteki. Ich pobyt i praca był możliwy dzięki wsparciu Ministerstwa Kultury, Instytutu Adama Mickiewicza, Związku Polaków w Argentynie. Pozwoliło to ocalić od zniszczenia cenne roczniki prasy polonijnej z początków XX w.

Prace konserwatorskie, odczyszczanie i pakowanie zbiorów, październik 2005 r.

Aktualnie w bibliotece trwają prace remontowe. Dzięki dotacjom Wspólnoty Polskiej Biblioteka została gruntownie odbudowana i zmodernizowana. W niewielkiej przestrzeni udało się wygospodarować miejsce na planowany Ośrodek Informacji z dostępem do Internetu i malutką czytelnią. W oddanych pomieszczeniach sukcesywnie ustawiany i porządkowany jest księgozbiór, wszystkie prace wykonywane są przez wolontariuszy. Zakończenie prac planuje się na koniec 2006 r.

Świeżo odrestaurowane pomieszczenia biblioteki, marzec 2006 r.

Plany na przyszłość

Zarząd biblioteki i obecna Pani Prezes mają wiele planów związanych z dalszym funkcjonowaniem placówki i dostosowaniem jej do aktualnych oczekiwań użytkowników:

- a. przede wszystkim dzisiaj głównym celem jest ukończenie remontu i uporządkowanie księgozbioru; te prace są już na ukończeniu,
- b. następnie planowane jest zorganizowanie Ośrodka Informacji z dostępem do Internetu i stanowiskami dla czytelników,
- c. utworzenie elektronicznego katalogu zbiorów i udostępnienie go w Internecie,
- d. zdigitalizowanie najcenniejszych kolekcji międzywojennej prasy emigracyjnej (wiele roczników jest w bardzo złym stanie),
- e. wydłużenie godzin pracy biblioteki,
- f. poszerzenie oferty dla czytelników hiszpańskojęzycznych.

Problemy Biblioteki

Biblioteka, której działalność od lat opiera się na dobrowolnych wpłatach zarówno darczyńców indywidualnych, jak i instytucjonalnych, boryka się przede wszystkim z problemami finansowymi. Najpoważniejszą troską zarządu Biblioteki jest brak środków finansowych na utworzenie przynajmniej jednego płatnego etatu dla bibliotekarza. Pozwoliłoby to wydłużyć godziny pracy i zwiększyć liczbę użytkowników. Ważnym celem jest zainteresowanie działalnością placówki młodych czytelników, coraz mniej jest osób szukających literatury w języku polskim. Trzeba więc przygotować odpowiednią ofertę, która pozwoli pokonać barierę językową i zachęci do przychodzenia i korzystania ze zbiorów Biblioteki. W tym celu tworzony jest Ośrodek Informacji z dostępem do Internetu i odpowiednio przygotowanym bibliotekarzem mogącym służyć nie tylko pomocą fachową, ale i językową.

Kolejnym problemem jest zdobycie odpowiedniego oprogramowania pozwalającego na katalogowanie zbiorów i udostępnienie ich w Internecie. Myśli się także o znalezieniu środków na zdigitalizowanie najcenniejszych czasopism polonijnych z okresu międzywojennego, których najprawdopodobniej nie posiada żadna z bibliotek w Polsce. Pozwoli to na udostępnienie ich badaczom w Polsce i na świecie. Poważnym zmartwieniem Zarządu jest bardzo zły stan techniczny wielu cennych zbiorów, zwłaszcza czasopism. Jest to problemem kwaśnego papieru, z którym borykają się także biblioteki w Polsce. W Buenos Aires na skutek dużej wilgotności papier ulega szybkiemu niszczeniu i bez odpowiedniej konserwacji część kolekcji może ulec bezpowrotnej stracie. Digitalizacja pozwoli zachować ich treść, natomiast oryginały wymagają profesjonalnej konserwacji. Zaangażowanie Zarządu i aktywne szukanie rozwiązań pozwalają wierzyć, że bibliotece uda się rozwiązać te problemy.

Na przestrzeni 45-letniej działalności Biblioteka miała lepsze i gorsze okresy. Najcięższą próbą dla jej istnienia był pożar w 2005 r. Wydaje się jednak, że dzięki wsparciu wielu organizacji i ludzi dobrej woli podnieśli się ze zniszczeń. Zarówno Zarząd, czytelnicy, jak i sympatycy Biblioteki dokładają wielkich starań, aby mogła dalej prowadzić działalność i dostosowują jej działania do zmieniających się potrzeb użytkowników. Wszyscy mamy nadzieję, że ufundowany w 1960 r. pomnik kultury polskiej będzie się nadal rozwijał, poszerzał swoją ofertę i promował Polskę na kontynencie południowoamerykańskim.

Podziękowanie:

Autorki dziękują Pani Irenie Nawrot, wieloletniej Prezes Biblioteki Polskiej im. I. Domeyki w Buenos Aires za pomoc i udzielenie wielu cennych informacji na temat biblioteki.

Przypisy:

[1] Apel Komitetu Organizacyjnego Biblioteki Polskiej w Południowej Ameryce. Buenos Aires 3 maja 1960 r.

Bibliografia

1. WOYSŁAW, K. Biblioteka Polska im. Ignacego Domeyki. In Wspólnota Polska. [online] 2002, nr 1 [dostęp 31 sierpnia 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://www.wspolnota-polska.org.pl/index.php?id=kw1_2_69.
2. Biblioteka Polska im. Ignacego Domeyki 1960 - 40 lat -2000. Głos Polski 2000, nr 39 (4739), s. 11-13.
3. Na ratunek Bibliotece I. Domeyki. Głos Polski 2005, nr 35 (4979), s. 3-5.